

Vse te probleme bomo rešili pod pogojem, da bodo pokazale razumevanje zanje vsaj ljubljanske etnološke ustanove. V nasprotnem primeru bo komisija za dokumentacijo z obema posebno zadolženima bibliotekarkama vred izgubila moč in voljo, etnologi pa bomo ostali brez tekočih strokovno urejenih in vodenih informacij o dogajanju v etnološki stroki pri nas in v tujini. Morda pa to sploh ne bi bilo tako hudo...

Mojca Ravnik

poročila ustanov

O DELU V LETU 1975

UDK 06.05: 39 „1975“

Poročil o delu v letu 1975 nam niso poslali: Zavod za spomeniško varstvo (Maribor), Zavod za spomeniško varstvo (Celje), Železarski muzej (Ravne na Koroškem), Muzej (Kamnik), Tržiški muzej (Tržič), Zavod za spomeniško varstvo (Kranj), Mestni muzej (Ljubljana), Zavod za spomeniško varstvo SRS (Ljubljana), Ljubljanski regionalni zavod za spomeniško varstvo (Ljubljana), Zavod za spomeniško varstvo (Nova Gorica), Tolminski muzej (Tolmin), Pomorski muzej Sergej Mašera (Piran), Zavod za spomeniško varstvo (Piran), Loški muzej (Škofja Loka), Muzej (Idrija), Tehnični muzej Železarne (Jesenice).

PEDAGOŠKO ZNANSTVENA ENOTA ZA ETNOLOGIJO NA FILOZOFSKI FAKULTETI V LJUBLJANI

Težišče pedagoškega dela na PZE je bilo posvečeno pripravam novega učnega načrta za etnologijo. Sestavljen je bil predlog, po katerem bi bilo mogoče študirati etnologijo kot samostojno skupino, poleg dosedanjih dveh možnosti študija pod A in B. Predlog predvideva tudi bistvene vsebinske spremembe v predmetniku z razširitvijo in poglobitvijo posameznih področij etnologije. Žal ostaja uresničitev načrta zaradi premajhnega števila fakultetnih učiteljev, zaradi prostorske utesnenosti in še iz drugih razlogov, za zdaj nemogoča. Kljub temu ostaja zastavljeni učni načrt s samostojno skupino, cilj, ki ga bodo skušali na PZE čimprej doseči.

Težišče znanstvenega dela na PZE je bilo v organizacijskem in vsebinskem delu pri Etnološki topografiji slovenskega etničnega ozemlja. Sodelavci in študenti so samostojno izdelali ali sodelovali pri izdelavi naslednjih osnutkov in vprašalnic: Uvod (teoretična izhodišča), Lovstvo, Ribištvo, Nabiralništvo, Čebelarstvo, Rokodelstvo in obrt, Promet, komunikacijska sredstva in komuniciranje, Prehrana, Proračun, Družinsko sorodstvene zveze, Vzgoja, Prebivalstvo, Krajevna skupnost, Družbeno razlikovanje, Vrednote in moralne norme, Delovne skupnosti, Fantovske in deklishe skupnosti, Družbene organizacije, Prijateljstva, poznanstva in klike, Zdravilstvo, Zgodovinska zavest in geografsko obzorje in tehnično znanje. Začeti sta bili tudi dve topografski raziskavi, ki ju financira RSS: Galjevica — nosilka Mojca Ravnik in Vitanje — nosilca Duša Krnel-Umek in Zmago Šmitek.

V študijskem letu 1974/75 je odšel v pokoj dolgoletni profesor in predstojnik dr. Vilko Novak, ki je vzgojil v svojem dolgoletnem postrtovalnem delu številne etnologe. Na PZE je ostal še kot honorarni predavatelj in mentor mlajšim sodelavcem, za kar so mu vsi iskreno hvaležni.

Novembra meseca se je zaposlil kot stažist Janez Bogataj, ker je bila prenesena na PZE iz Inštituta za slovensko narodopisje SAZU raziskovalna naloga Slovenska etnološka bibliografija.

Vpis na etnologijo se je v študijskem letu 1975/76 v primerjavi s prejšnjimi leti zelo povečal. Od prejšnjih 50 slušateljev je zdaj v vseh letnikih 71 rednih in 10 izrednih študentov. V prvi letnik se je vpisalo 38 (15 pod A), v drugi 14 (6 pod A), v tretji 16 (3 pod A) in v četrti 3 študenti.

Meseca septembra je dosegla stopnjo magistre, prva na PZE za etnologijo, Živka Črnivec, asistentka na fakulteti za sociologijo, politologijo in novinarstvo. Zagovarjala je magistrsko nalogo Kulturna podoba marginalne družbe na obrobju mesta Ljubljane (Študija naselja Tomačevo 55).

Pomembno novost v delu PZE predstavlja ustanovitev sveta PZE, v katerem so vsi delavci na etnologiji, trije študenti — predstavniki svetov letnikov in dva predstavnika uporabnikov: Ljudmila Bras in dr. Tone Cevc.

Počitniška praksa za študente etnologije je bila organizirana v povezavi z etnološkima ustanovama v Ljubljani in drugimi ustanovami, kjer so zaposleni etnologi. Študenti so opravljali prakso v Slovenskem etnografskem muzeju (12), Inštitutu za slovensko narodopisje SAZU (2), Gorenjskem muzeju (3), Pomorskem muzeju (2), Dolenjskem muzeju (1), Zavodu za spomeniško varstvo SRS (7), Ljubljanskem regionalnem zavodu za spomeniško varstvo (2) in Zavodu za spomeniško varstvo Nova Gorica (1).

Poskusi praks v ustanovah ali pod mentorstvom kustosov na terenu, so bili že v prejšnjih letih. Zaradi večje povezave študija s konkretnim strokovnim delom je bila taka oblika prakse še razširjena. Čeprav bo potrebno prakso organizacijsko in vsebinsko še izpopolniti, to ne zmanjšuje njenega pomena. Nedvomno je potrebno in nujno, da se študenti že med študijem seznanijo s kar največ oblikami etnološkega strokovnega dela in se tudi tako pripravijo na svoj poznejši poklic. Zato je še nadalje želeli, da bi se nadaljevale take oblike sodelovanja z ustanovami in izmenjava mnenj z mentorji o praksi pri seminarskih vajah.

Na PZE je predaval arh. dr. Peter Fister o pogledih arhitekta na spomeniškovarstvene probleme etnoloških spomenikov. Etnološkega seminarja na Poljskem se je septembra meseca udeležila Mojca Ravnik (glej Glasnik SED 5, 15/1975). V drugi polovici septembra je bil na študijskem potovanju v Minsku in Moskvi inž. prof. dr. Slavko Kremenšek. Sodelavci PZE so se udeležili jugoslovanskega etnološkega posvetovanja v Stubiških toplicah v začetku oktobra (glej Glasnik prav tam). V prvi polovici oktobra je bil gost PZE dr. Sergej A. Tokarev (glej Glasnik prav tam). V istem času je bil gost mag. Andrej Brenč, asistent etnološke katedre v Poznau.

Duša Krnel-Umek

ISN PRI SAZU

Večina sodelavcev Inštituta za slovensko narodopisje pri SAZU se je v I. 1975 največ mudila z izdelavo vprašalnic za Etnološko topografijo slovenskega etničnega ozemlja. V skupno razpravo so bile dane: Letne šege, Šege ob rojstvu, ženitvi in smrti, Delovne šege agrarnega področja, Otroška igra in igra odraslih, Ljudsko gledališče, Izviri znanja, Tehnično znanje, Jezik, Besedna umetnost in Branje.

Dr. M. Matičetov si prizadeva končati terensko delo v Reziji, vendar mu dolina očitno še ni izdala vseh svojih skrivnosti. L. 1975 je bilo po njegovem morda najpomembnejše odkritje samorastniške vokalno-instrumentalne skupine iz Osojan: Trije mladeniči, ki so najprej peli po italijansko, so začeli peti po rezijansko. Besedila in napeve zlagajo sami, iz glave, brez zapisovanja. Za njihovih prvih sedem popevk v rezijanščini je oskrbel transkripcijo v krajevnem glasilu „All' ombra del Canin“, dve je predstavil v izvirniku in knjižnem prepisu v tržaški reviji Dan. — V Reziji je tudi odkril prvo slovensko posvetno varianto pravljice mednarodnega tipa AT 1910, o katerem je predaval na 4. simpoziju balkanske folklore na Ohridu 7. julija 1975. — Njegovo raziskovanje termina živa bresa (debeli četrtek) je potrdilo mnenje F. Erjavca, da je to furlanska beseda in ne nemška izposojenka, kot je mislil Miklošič. — Dr. M. Matičetov je sodeloval tudi pri pripravah za izdajo Baudoin de Courtenayevoga rezijanskega slovarja, ki ga skupaj načrtujeta SAZU in AN SSSR. — Sicer je sekcija za ljudsko slovnstvo v začetni fazi pripravljanih del za izdajo slovenskih povedk.

Preostali čas SEKCIJE ZA LJUDSKE ŠEGE IN IGRE je bil namenjen obdelavi gradiva dveh raziskovalnih nalog, ki jih subvencionira RSS. H. Ložar-Podlogar je začela na podlagi zbranega gradiva pripravljati monografijo SPREMEMBE V VSEBINI IN OBLIKI KMEČKIH ŽENITOVANJSKIH ŠEG NA

SLOVENSKEM ŠTAJERSKEM. Kot odgovorna sodelavka za slovenski del Internationale volkskundliche Bibliographie (Basel) je prispevala za l. 1973 67 in za l. 1974 42 v nemščini redigiranih listkov z bibliografskimi podatki o pomembnejših etnoloških objavah na slovenskem področju. — Za „Demos“, ethnographische und folkloristische Informationen (Dresden), je napisala o etnoloških objavah v SRS 15 (nemških) referatov. — Dr. N. Kuret je urejal zbrano dopolnjeno gradivo o maskah na Slovenskem in se lotil njegovega kompleksnega študija: najprej najstarejše plasti — živalskih mask. — V pustnih dneh je sekcija organizirala sistematično fotografiranje nekaterih redkejših pustnih likov na terenu; jeseni l. 1975 pa na prošnjo Društva slovenskih prevajalcev pripravila manjšo razstavo na Bledu, posvečeno spominu 150-letnice A. Š. Drabosnjaka.

SEKCIJA ZA MATERIALNO KULTURO je raziskovala na terenu občasno naseljene stavbe. Dr. T. Cevc je s tem v zvezi obiskal vinogradniško vas Drašiče v Beli krajini, gozdne delavce v kočevskih gozdovih, Gorje pri Bledu in nekajkrat Koprivo na Krasu in okoliške vasi. Večino zbranega gradiva predstavljajo fotografski in dia-posnetki okroglih kraških „hišk“ in vinskih hramov. — Dr. T. Cevc je sodeloval tudi v pripravah za izdajo publikacije *Les v arhitekturi Jugoslavije*, ki jih vodi Medakademij-ski odbor v Beogradu.

Knjižnica se je v l. 1975 povečala za 706 enot, posebno bogastvo pa je pridobitev knjižnice (+) dr. B. Orla, nekdanjega ravnatelja SEM. Bibliotekarka S. Zemljčič-Golob je skupaj s H. Ložar-Podlogar sodelovala tudi v pripravah za etnološko dokumentacijo.

Vsi imenovani razen dr. N. Kureta in S. Z. Golob so se udeležili 8. posvetovanja skupine „Alpes Orientales“ na Ravanci v Reziji s temo: Izseljenstvo v življenju in izročilu Vzhodnih Alp.

M. Stanonik

GLASBENO NARODOPIISNA SEKCIJA ISN SAZU

Terensko delo je bilo usmerjeno predvsem na nekatera doslej še neraziskana območja v Sloveniji in pri slovenski manjšini in Italiji, razen tega na ljudsko umetnost pritrkavanja na zvonovih. Obiskani so bili naslednji kraji: Gaberje pri Dobrovi (3. jan.), Dobropolje (12. jan., 30. marca, 5. apr., 19. okt.), Celje (16. jan.), Šentvid p. Planini (26. jan.), Beneška Slovenija (Črni vrh, Erbeč, Kal. Špekona-Štupca) in Goriško (Gorica, Gabrje, Renče) (8.–12. febr.), Zabukovje na Kozjanskem (16. mar.), Črni vrh in Marsin v Ben. (22. in 23. mar., 13. apr.), Adlešiči (25. mar.), Zelenbreg, Strajna, Šentanel (25. in 26. apr., 25. maja), Žuniči p. Prleki (18. maja), Črnuče (1. jun.), Šmarje p. Jelšah (6. jul.), Vipava in okolica (6., 13. 20. jul., 7. sept.), Lenart v Slov. gor. (12. in 13. jul.), Ravne na Kor. (22. in 23. nov.). Novonabrano in od drugih ustanov poslano gradivo obsega blizu 500 primerov.

Sodelavci sekcije so pomagali pri skupni akciji slovenskih etnologov za izdelavo vprašalnic za Etnološko topografijo slovenskega etničnega ozemlja. V. Vodušek je sourednik pri publikacijah teh vprašalnic.

Začele so se priprave gradiva za 3. knj. izdaje „Slovenske ljudske pesmi“, za RTV-serijo „Slovenska zemlja v pesmi in besedi“ pa je bilo pripravljenih 15 polurnih oddaj.

Sekcija je kot ustanova članica mednarodne organizacije „International Folk Music Council“, in njeni sodelavci so se tudi kot posamezniki udeleževali raznih mednarodnih akcij in strokovnih posvetovanj („Alpes Orientales“ v Reziji 4.–7. jun., vseh pet, štirje z referatom; Simpozija za raziskavo ljudskih balad v Holandiji 10.–12. jul., Z. Kumer z referatom; kongresa SUFJ na Žabljaku v Črni gori 28. sept. do 1. okt., M. Ramovš, M. Terseglav), pomagali so strok. odboru „Smotre folklor“ v Zagrebu (Z. Kumer, M. Ramovš), opravili vrsto strokovnih predavanj (Z. Kumer na muzikol. odd. fil. fak., na Akad. za glasbo in na muzikol. odd. univerze v Innsbrucku; M. Ramovš na Seminarju za vodje folk. skupin pri ZKPO in na Sred. baletni šoli; M. Terseglav za podružnico Slavist društva v Novi Gorici in za gimnazijo ter ekon. sred. šolo v Kopru; V. Vodušek na pevovodskem seminarju v Kopru), ter bili člani mednarodnih žirij (Z. Kumer za „Europa -Preis fur Volkskunst“, J. Strajnar za „Prix de musique folkloriques de radio Bratislava“).

V. Vodušek

SLOVENSKI ETNOGRAFSKI MUZEJ V LJUBLJANI

Poleg rednega notranjega muzejskega in terenskega dela je našemu muzeju v letu 1975 uspelo vsaj začasno rešiti dvoje najbolj perečih problemov: vprašanje delovnih prostorov za kustose in vprašanje depojskih prostorov. S finančno podporo (posojilom Ljubljanske kulturne skupnosti) smo največjo razstavno dvorano pregradili po višini in v spodnjem delu pridobili štiri nove delovne prostore, prostor za knjižnico ter prostor za predavanja. Nad njimi je ostala po kvadraturi nezmanjšana površina; to smo s predelnimi panoji uredili v primeren razstavni prostor. Ustrezni delovni pogoji za nekatere strokovne uslužbenke so se s tem po več kot treh desetletjih premaknili z mrtve točke, vprašanje delovnih prostorov tehničnega oddelka, knjižnice in uprave pa ostaja nadalje nerešeno. Tudi razstavni prostori za stalno etnografsko razstavo ostajajo del kompleksnega nerešenega stanja in razvoja osrednjega etnografskega muzeja.

Rešitev depojskih prostorov prav tako lahko prikažemo z dveh nasprotujočih si gledišč. Izpraznili smo neprimerne podstrešne prostore, kjer smo ob neizogibnem prašenju ter vroči poletni strešni pripeki hranili vse drobne predmete iz gospodarstva, obrti in notranje hišne opreme; prav tako podstrešni depo za tekstil in s tem pridobili še en delovni prostor za kustosa in tudi največji depo v Moderni galeriji, kjer smo že skoraj dvajset let ovirali razvoj te ustanove, hkrati pa s pomožnimi lučmi iskali predmete v skrinjah in omarah, toda vse te predmete imamo sedaj zunaj Ljubljane, daleč od razstavnih in delovnih prostorov, v bivšem uršulinskem samostanu v Škofji Loki. Selitev je zahtevala veliko napora (nad dvesto voženj z muzejskim kombijem) in izredne zavzetosti muzejskega tehničnega oddelka še posebej zato, ker je bilo treba obnoviti tudi prostore v samostanu, jih v pritličju zavarovati pred vlago, popraviti tla, električno napeljavo, zapiranje oken in vrat, to preplekati in še kaj. Okoli 15.000 muzejskih predmetov je sedaj v novih, svetlih in suhih prostorih, toda razloženi so po tleh, ker je za ustrezne kovinske police, za omare, panoje in drugo opremo zmanjkalo denarja. Z izselitvijo „Elre“ in zasebnih strank iz samostana smo v zadnjem času pridobili še okoli 400 m² prostorov, obenem pa prevzeli veliko skrb za vzdrževanje stavbe, ki ima med drugim dotrajano streho, da ne omenjamo fasade.

Ob selitvi predmetov je tehnični oddelek izkoristil priložnost za čiščenje in pregled predmetov ter ločil dobro ohranjene od poškodovanih in okuženih. Ti so bili nato premazani s sredstvom proti lenim zajedalcem. Poleg tega je bilo v muzeju restavriranih še 195 lesenih in kovinskih ter 160 tekstilnih predmetov.

Muzej je svoje zbirke v tem letu povečal za 566 predmetov, med katerimi je posebej pomembna zbirka predmetov notranje hišne opreme iz Prlekije. Poleg tega smo poskrbeli za nabavo predmetov, ki bodo na razstavi predstavili ljudsko kulturo idrijskih rudarjev.

Strokovna muzejska knjižnica je v tem letu pridobila 540 novih knjig in revij, dopolnjevala je hemeroteko, rednim naročnikom in v zamenjavo doma in v tujini pa je odposlala 670 izvodov Slovenskega etnografa XXV–XXVI, ki ga je izdal muzej v tem letu. Arhivski oddelek je s pridobitvijo nove kovinske kartotečne omare dobil možnosti za ureditev terenskih zapiskov, se pravi za razvrstitev kartotečnih listov z zapisi po krajevni in stvarni razporeditvi. Doslej jih je vložil nad 16.000. Vse inventarne knjige (13) smo dali v mikrofilmanje, s čemer smo nekako zavarovali dokumentacijo muzejskih zbirk. Fototeka se je povečala za okrog tisoč fotografij z negativni ter za 750 barvnih diapozitivov. Inventariziranih je bilo 325 predmetov.

Pripravili in odprli smo sedem razstav, od katerih smo jih pet pripravili sami, dve pa dobili v zameno z muzeji drugih republik. Gostujoči sta bili razstavi „Nakit iz Srbije“ in „Les in človek“ (Hrvaška). Doma pripravljene so bile naslednje razstave: „Savinjsko splavarstvo“ in „Slovenska ljudska kultura“ (v Ljubljani), „Z žlico po svetu“ in „Kultura Indijancev Ojibwa v 19. stoletju“ (v Goričanah) ter „Vraževerje na Slovenskem“ (v gradu Bogenšperk pri Litiji). Razen tega smo sodelovali pri večji mednarodni razstavi v Belgiji. Pripravljamo naslednje razstave: „Gostilne na Slovenskem“, „Življenje idrijskih rudarjev“, „Slovenska ljudska umetnost“, „Lesne obrti na Slovenskem“, „Vzajemna pomoč na vasi“, „Nakit Afričanov“ in razstava o Romih. Z razstavami so tesno povezana raziskovanja, med katerimi je raziskovanje življenja idrijskih rudarjev in nakita Afričanov že končano.